

Izskatīta lieta par dubultpilsonības nosacījumiem

Satversmes tiesa ir pieņēmusi spriedumu lietā Nr. 2009-94-01 „Par Pilsonības likuma pārejas noteikumu 1. punkta pirmā teikuma vārdu „ja reģistrācija notiek līdz 1995. gada 1. jūlijam” un otrā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 2. pantam, kā arī Latvijas PSR Augstākās padomes 1990. gada 4. maija deklarācijas „Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu” preambulai”.

Apstrīdētās normas noteic: „Latvijas pilsoņi un viņu pēcnācēji, kuri laikā no 1940. gada 17. jūnija līdz 1990. gada 4. maijam, glābdamies no PSRS un Vācijas okupācijas režīma terora, ir atstājuši Latviju kā bēgļi, tikuši deportēti vai minēto iemeslu dēļ nav varējuši atgriezties Latvijā un šajā laikā naturalizējušies ārvalstīs, saglabā tiesības reģistrēties Iedzīvotāju reģistrā kā Latvijas pilsoņi un pēc reģistrācijas pilnā apjomā bauda pilsoņa tiesības un pilda pilsoņa pienākumus, ja reģistrācija notiek līdz 1995. gada 1. jūlijam. Ja šīs personas reģistrējas pēc 1995. gada 1. jūlija, tām jāatsakās no citas valsts pilsonības (pavalstniecības).”

Pieteikuma iesniedzējs – Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments – pieteikumā norādīja, ka apstrīdētā norma neatbilstot Satversmes 1. pantam (Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika), Satversmes 2. pantam (Latvijas valsts suverēnā vara pieder Latvijas tautai) un 1990. gada 4. maija deklarācijā „Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu” (Neatkarības deklarācija) nostiprinātajai Latvijas valstiskās nepārtrauktības doktrīnai.

Tiesa ņēma vērā to, ka Pavalstniecības likums, kas *de jure* bija spēkā Latvijas okupācijas laikā un bija saistošs no Latvijas izceļojušām personām, ietvēra dubultpilsonības aizliegumu un noteica, ka persona zaudē Latvijas pilsonību, ja ir ieguvusi citas valsts pilsonību.

Tomēr Satversmes tiesa norādīja, ka šis noteikums nevar tikt piemērots formāli. Latvijas diplomātisko pārstāvniecību darbība okupācijas periodā bija vienīgā Latvijas valsts rīcībspējas izpausme. Savukārt likumdevēju saista arī augstāko valsts amatpersonu rīcība ārzemēs valsts okupācijas periodā.

Latvijas pārstāvniecības ārvalstīs Latvijas okupācijas laikā saskatīja iespēju personām, kas ieguvušas mītnes zemes pilsonību, saglabāt Latvijas ārzemju pasēs. Toreizējos apstākļos Latvijas pārstāvniecībām patiešām bija jārikojas tādā veidā, lai, cik vien tas iespējams, nodrošinātu valsts saglabāšanu, tāpēc formāla Pavalstniecības likuma piemērošana kļuva neiespējama. Tādējādi dubultpilsonība, kas izveidojās valsts okupācijas apstākļos, nevar tikt atzīta par nelikumīgu.

Tomēr, atjaunojot Latvijas valsts neatkarību, bija nepieciešams atjaunot Latvijas pilsoņu tiesības. Tas tika darīts, ieviešot reģistrāciju, proti, gan Latvijas teritorijā, gan ārvalstīs mītošajiem Latvijas pilsoņiem 90. gadu sākumā bija jāreģistrējas Iedzīvotāju reģistrā. Tiesa atzina, ka jebkura persona, kura bija Latvijas pilsonis pirmsokupācijas laikā, neatkarīgi no dzīvesvietas tiek uzskatīta par Latvijas pilsoni. Taču likumdevējs nebija tiesīgs patvaļīgi un vienpusēji atzīt šīs personas par valsts pilsoņiem, ignorējot to tiesiskās attiecības ar citām valstīm. Personas gribas paušana ir būtiska pilsoņa tiesību atjaunošanas gadījumā. Tādēļ reģistrēšanās pienākuma noteikšana ar mērķi atjaunot Latvijas pilsoņu tiesības bija pamatota.

Ārvalstīs dzīvojošajiem Latvijas pilsoņiem līdz noteiktam datumam bija iespēja reģistrēties, saglabājot mītnes zemes pilsonību. Lai arī Pilsonības likumā šādai reģistrācijai paredzēts nepilns gads, reģistrēties par Latvijas pilsoņiem bija iespējams jau pirms Pilsonības likuma pieņemšanas, proti, no 1991. gada. Tādējādi termiņš, kurā personai tika dota iespēja saglabāt ārvalstīs iegūto pilsonību, bija aptuveni trīsarpus gadi. Nebūtu pamatoti uzskatīt, ka personām, kuras patiešām vēlējās atjaunot Latvijas pilsonību, visā šajā laikā nebija iespēju nokārtot reģistrāciju.

Tiesa atzina, ka Saeima, pieņemot Pilsonības likumu, nolēma ievērot vēsturisko dubultpilsonības aizlieguma principu. Apstrīdētās normas paredz īpašu tiesisko režīmu tām personām, kuras bija Latviju atstājušas piespiedu kārtā un okupācijas laikā ieguvušas citas valsts pilsonību. Tātad Saeima paredzēja mehānismu, kas nodrošinātu taisnīgu pāreju, cik vien tas iespējams, mazinot nelabvēlīgās okupācijas režīma radītās sekas.

Tādējādi Satversmes tiesa atzina apstrīdēto normu par atbilstošu Satversmes 1. un 2. pantam, kā arī 1990. gada 4. maija deklarācijai.

Satversmes tiesa atzina, ka lietā izskatāmais jautājums daļēji skar nevis tiesā, bet gan Saeimā izšķiramu jautājumu. Proti, ilggadējā valstu prakse dubultpilsonību uzskatīja par nevēlamu un izskaužamu parādību. Gan no starptautiskajām tiesībām, gan no tiesību doktrīnas izriet, ka dubultpilsonības jautājums pamatā ir politisks, nevis tāds, kas būtu izšķirams, balstoties uz juridiskiem apsvērumiem. Tādējādi vispārīgi jautājums par dubultpilsonības pieļaujamību būtu jāizšķir likumdevējam vai pilsoņu kopumam.

Satversmes tiesas spriedums ir galīgs un nepārsūdzams. Tas stāsies spēkā dienā, kad tiks publicēts laikrakstā "Latvijas Vēstnesis". Sprieduma teksts ir pieejams arī Satversmes tiesas mājas lapā: <http://www.satv.tiesa.gov.lv>.

Relīze sagatavota ar mērķi veicināt izpratni par Satversmes tiesā izskatāmajām lietām. Tā nav uzskatāma par nolēmuma daļu un nav saistoša Satversmes tiesai. Spriedumi, lēmumi un cita informācija par Satversmes tiesu atrodama tiesas mājas lapā www.satv.tiesa.gov.lv.

Satversmes tiesa
tiesa@satv.tiesa.gov.lv
67210274